

Til Universitetsstyret
Fra Universitetsdirektøren

Sakstype: Vedtakssak
Møtesaksnr.: V-sak 5
Møtenr.: 7/2015
Møtedato: 20. oktober 2015
Notatdato: 9. oktober 2015
Arkivsaksnr.:
Saksbehandler: Enhet for lederstøtte/Marianne Løken m.fl.

Oppfølging av forslaget til styremedlemmene Gundersen og Widerberg om frie midler til forskning

Hovedproblemstillinger i saken

På bakgrunn av innspill i notater fra styremedlem Gundersen «Fri forskning – hvem har ansvaret?» og fra styremedlemmene Gundersen og Widerberg «Forslag om frie midler for forskning i budsjettet», har universitetsstyret behandlet dette i flere møter i 2014. I forbindelse med behandlingen av fordelingen for 2016 på universitetsstyrets møtet 23. juni 2015, fattet styret flg vedtak;

«På styremøtet i oktober bes administrasjonen om å legge frem en analyse av omfanget av frigjorte lønnsmidler/engangsmidler for 2015. På samme møte legger administrasjonen frem et forslag om fri forskning som egen satsing. For omfordeling av frigjorte lønnsmidler for 2015 legges til grunn de innspillene det ikke var rom for i fordelingen for 2016. I diskusjonen om omfordeling av frigjorte lønnsmidler for 2015 skal man spesielt se på mulighetene for å styrke fri forskning.»

Administrasjonen beklager en manglende redegjørelse/begrunnelse for hvorfor forslaget ikke ble prioritert i fordelingen for 2016. De varige økonomiske konsekvensene av forslaget er betydelige. Midlene som var tilgjengelige i fordelingen for 2016 var av midlertidig karakter, i tillegg var det forpliktelser knyttet til flere av innspillene som ble prioritert. Universitetsdirektøren fant det derfor ikke forsvarlig å fremme en satsing på fri forskning av en slik størrelsesorden og varighet som foreslått.

Notatet redegjør for besparelser som følge av at resultatet av lønnsoppgjøret for 2015 er blitt lavere enn forventet, hvordan fordeling av ressurser og rammestyring utøves ved UiO og fri prosjektstøtte og ERC-tildelinger ved UiO. Det gis videre en oppsummering fra dekaner og museumsdirektørers tilbakemeldinger på forslaget fra styremedlemmene Gundersen og Widerberg. Det vises også til kartlegging av enhetenes avsetninger til fire midler til forskning.

Oppsummering

Det foreslås ingen omfordeling av midler for inneværende år. Analyser av utviklingen av UiOs bevilgning og tilgangen på frie midler, indikerer ikke at de finansielle vilkårene for forskning ved UiO har blitt svekket de siste årene. Enhetenes tilbakemeldinger viser at det er stor variasjon i hva som tildeles av driftsmidler til enkeltforskere, og dette kan ave enkelte oppleves som en utfordring. Det forutsettes at fakulteter og tilsvarende enheter ivaretar de oppgaver som følger med midler

som tidligere var øremerket til småforsk og mindre forskningsinfrastruktur, midler som ble lagt inn i enhetenes rammer fom 2011.

Forslag til vedtak

1. Fakulteter og tilsvarende enheter beholder lønnsbesparelser beregnet til 45 mill. kr i sine rammer.
2. Det gis flg føringer til fakulteter og tilsvarende enheter:
 - a. Det skal sikres et minstenivå i driftsmidler per vitenskapelig ansatt slik at de får gjennomført sin forskning
 - b. Fakultetene og tilsvarende enheter skal bidra til medfinansiering av mediekjøp/faglitteratur

Gunn-Elin Aa. Bjørneboe
universitetsdirektør

Ellen Johanne Caesar
direktør virksomhets- og økonomistyring

Vedlegg:

- Styrenotat: Oppfølging av forslaget til styremedlemmene Gundersen og Widerberg om frie midler til forskning

FRA
UNIVERSITETSDIREKTØREN

FREMLEGGNOTAT

Møtesaksnr.: V-sak 5
Møtedato: 20. oktober 2015
Notatdato: 7. oktober 2015
Arkivsaksnr.: 2014/2263
Saksbehandler: VØS/M. Løken m.fl.

TIL
UNIVERSITETSSTYRET

Oppfølging av forslaget til styremedlemmene Gundersen og Widerberg om frie midler til forskning

1. Bakgrunn

På bakgrunn av innspill i notater fra styremedlem Gundersen «Fri forskning – hvem har ansvaret?» og fra styremedlemmene Gundersen og Widerberg «Forslag om frie midler for forskning i budsjettet» har universitetsstyret behandlet dette i universitetsstyrets møter 24. og 25. juni 2014 «Midler til fri forskning - tilbakemelding fra fakultetene», 11. september 2014 «Frie midler til forskning» og 2. desember 2014 «Frie midler til forskning».

Det ble til Universitetsstyrets møte 24. og 25. juni 2014 (O-sak 5) presentert en oversikt over enhetenes avsetninger til frie midler til forskning. Oppsummeringen av tilbakemeldingene fra fakultetene følger vedlagt (vedlegg 1). Hele saken kan leses her:

<http://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2014/06-24-25/o-sak-5-udir.pdf>

I forbindelse med universitetsstyrets behandling av V-SAK 5 Fordeling 2016 – Årsplan 2016-2018 den 23. juni 2015 ble det i punkt 8 fattet følgende vedtak:

«På styremøtet i oktober bes administrasjonen om å legge frem en analyse av omfanget av frigjorte lønnsmidler/engangsmidler for 2015. På samme møte legger administrasjonen frem et forslag om fri forskning som egen satsing. For omfordeling av frigjorte lønnsmidler for 2015 legges til grunn de innspillene det ikke var rom for i fordelingen for 2016. I diskusjonen om omfordeling av frigjorte lønnsmidler for 2015 skal man spesielt se på mulighetene for å styrke fri forskning.»

2. Bakgrunn for at forslaget til satsing ikke ble prioritert i fordelingen for 2016

Administrasjonen beklager en manglende redegjørelse/begrunnelse for hvorfor forslaget fra styrerepresentantene Gundersen og Widerberg om avsetning til frie midler til forskning ikke ble prioritert i fordelingen for 2016.

Det konkrete forslaget fra styremedlemmene Gundersen og Widerberg går ut på å etablere en ordning ved UiO for søknader om frie midler til NFR som gis beste karakter innenfor respektive fagområder, men som ikke innvilges. De økonomiske konsekvensene av forslaget fra styremedlemmene Gundersen og Widerberg er betydelige. Det var 11 prosjekter med karakteren 7 som fikk avslag ved behandlingen av 2014-søknadene til FRIPRO (24 prosjekter fikk tilslag med karakter 7). Skulle UiO gitt disse 11 prosjektene støtte over basisbevilgningen, ville dette ha

medført en estimert kostnad på nær 90 millioner kroner fordelt over tre år. 70 prosjekter med karakteren 6 fikk avslag (27 prosjekter fikk tilslag, 20 av disse gjennom fellesløftet). Skulle UiO gitt disse 70 prosjektene støtte over basisbevilgningen, ville dette ha medført en estimert kostnad på 562 millioner kroner fordelt over tre år.

Midlene som var tilgjengelige i fordelingen for 2016 var av midlertidig karakter, i tillegg var det forpliktelser knyttet til flere av innspillene som ble prioritert. Universitetsdirektøren fant det derfor ikke forsvarlig å fremme en satsing på fri forskning av en slik størrelsesorden og varighet som foreslått.

Vi vil videre i notatet først redegjøre for besparelser som følge av at resultatet av lønnsoppgjøret for 2015 er blitt lavere enn forventet (punkt 3). Deretter beskrives kort utøvelse av rammestyringsprinsippene ved UiO (punkt 4). I punkt 5 redegjøres det for fri prosjektstøtte og ERC-tildelinger ved UiO og det gis en oppsummering fra dekanens tilbakemeldinger på forslaget til styremedlemmene Gundersen og Widerberg.

De andre forslagene som ikke ble prioritert i fordelingen for 2016 (økt satsing på rehabilitering av bygningsmassen og styrking av mediekjøp) omtales i punkt 6.

Notatet avsluttes med en oppsummering (punkt 7) og forslag til anbefalinger (punkt 8).

3. Analyse besparelser lønnsmidler

Resultatet av lønnsoppgjøret for 2015 er blitt lavere enn forventet. Vårt foreløpige anslag per 1. tertial 2015 tilsa at enhetenes ubrukte midler derfor kunne øke med ca. 50 mill. kroner som følge av dette. Vi har arbeidet med kvalitetssikring av denne prognosen og våre oppdaterte anslag beløper seg til 45 mill. kroner samlet i besparelser ved UiO i 2015. Disse midlene er en del av de respektive enheters fordelte rammer for 2015 og besparelsene ligger som en del av fakultetene og tilsvarende enheters ubrukte midler per 2. tertial 2015. I styresaken om virksomhetsrapportering per 1. tertial i junimøtet ble begrepet frigjorte lønnsmidler benyttet, det er et misvisende begrep i denne sammenheng. Det korrekte å si er at vi har fått besparelser knyttet til lønnsmidler på enhetene.

Vi har som beskrevet i virksomhetsrapporten til universitetsstyret per 1. tertial 2015, hatt dialog med fakulteter og tilsvarende enheter om faktisk virkning av det reduserte lønnsoppgjøret.

Dekanene gir samlet uttrykk for at en inndragning av midler i ett budsjettår ikke er i samsvar med nærhetsmodellen og rammestyringsprinsippet og at det vil bidra til å redusere deres forutsigbarhet og tillit til rammestyringen.

4. Rammestyring ved UiO

Alle enheter ved UiO er rammestyrte. Fakulteter og tilsvarende enheter viderefordeler rammer, myndighet og ansvar til underliggende enheter. Det er, og har i lang tid, vært et overordnet styringsprinsipp ved UiO at så mye som mulig av midlene stilles til rådighet for fakulteter og fagmiljøer slik at prioriteringer og disponeringen av ressursene skjer så nært den utøvende virksomheten som mulig.

Prinsippet om rammestyring er basert på at stabilitet og forutsigbarhet i bevilgningene fra år til år er viktig for å få til effektivt ressursbruk. Dette er på linje med økonomistyringen ved bl.a. UiB, NTNU og UiT. En eventuell omfordeling og reallokering av midler skjer gjennom UiOs årlige fordelingsprosess for kommende år (styresak i juni årlig). UiOs interne finansieringsmodell, forskjeller i nasjonal finansiering samt pengestrømmer ved UiO er beskrevet i vedleggene 2-4.

5. Frie midler til forskning – og forskningsfinansiering

Hovedspørsmålet som det tas sikte på å besvare gjennom notatet: Er finansieringen av grunnforskningen/fri forskning blitt dårligere de siste årene?

Fri prosjektstøtte og ERC-tildelinger ved UiO

Universitetene har en svært ulik profil knyttet til bevilgninger fordelt på Forskningsrådets hovedaktiviteter. Til sammen ble det delt ut 1,07 milliarder til Fri prosjektstøtte i 2014, noe som utgjør nesten en fordobling siden 2009. Fri prosjektstøtte utgjør en stor andel av UiOs og UiBs totale finansiering fra Forskningsrådet. For UiO har bevilgningen fra Forskningsrådet til Fri prosjektstøtte (FRIPRO) de siste årene i gjennomsnitt ligget på i overkant av 35% av total bevilgning. Tilsvarende er UiBs gjennomsnittlige andel 35% og NTNUs rett i overkant av 20%.

De siste årene har det pågått et omfattende arbeid ved Forskningsrådet for å videreutvikle FRIPRO. Blant annet med en sterkere vektlegging av dristighet og faglig fornyelse, nye vurderingskriterier og to nye søknadstyper - unge forskertalenter og FRIPRO mobilitetsstipend. Videre understreker Forskningsrådets nye strategi, Forskning for innovasjon og bærekraft, at det skal finnes midler til fri forskning innen hvert program (eksempelvis IKT, MILJØ2015).

UiO har lagt inn betydelige egenandeler i fellesløftene. I Fellesløftet 1 var UiOs egenandel over tre år 141,3 millioner kroner (sentralt dekket 44,7, fakultetene dekket 96,6). I Fellesløftet 2 var UiOs egenandel 68,5 millioner kroner (sentralt dekket 39, fakultetene dekket 29,5). Et anslag knyttet til neste års (2016) fellesløft tilsier en egenandel for UiO på om lag 170 millioner kroner over 5 år – 34 mill. kr årlig. Det er avsatt 14,6 millioner kroner årlig (73 millioner kroner over 5 år) sentralt for å bidra til fakultetenes egenandel.

Noen nøkkeltall ved UiO:

- Fri prosjektstøtte utgjør i overkant av 35% av total bevilgning fra Forskningsrådet
- Ved UiO har andelen Fri prosjektstøtte av total bevilgning økt fra 25% i 2010 til 37% i 2014.¹
- For årene 2012-2014 er gjennomsnittlig tilslagsprosent for fri prosjektstøtte på 15,8% (21% i 2014)
- UiO henter årlig (snitt 2012-2014) kr 137 246 per undervisnings- og forskerstilling innen fri prosjektstøtte
- UiO henter årlig (snitt 2007-2013) kr 27 708 per undervisnings- og forskerstilling innen ERC

Det vises til utdypende informasjon om fri prosjektstøtte og ERC-tildelinger ved UiO i vedlegg 5.

Midler til fri forskning – synspunkter fra dekanene, museumsdirektørene og bibliotekdirektør

Som et ledd i forberedelsene til styresaken, ble enhetene, ved dekaner/museumsdirektører og bibliotekdirektør, bedt om innspill på det konkrete forslaget til styremedlemmene Gundersen og Widerberg knyttet til omfordeling av frigjorte lønnsmidler og mulighetene for å styrke fri forskning. Flere fakulteter har forståelse for styrerepresentantenes bekymring knyttet til forskning styrt utenfra, men er ikke enige i de foreslåtte tiltakene. Dekanenes innspill kan oppsummeres i fire punkter:

1. Forslaget vil redusere enhetenes mulighet for fri forskning

Fakultetene ønsker en høy andel fast vitenskapelig ansatte, og ser dette som den viktigste garantist for fri forskning. For å oppnå dette, kreves stabile og forutsigbare rammer. Forslaget

¹ Forskningsrådet i tall, 2012, 2013 og 2014.

vil kunne svekke grunnlaget for universitetsstyrets årsplantiltak, men også bidra til å svekke lokal faglig autonomi. På sikt kan kvaliteten på breddeforskning svekkes.

2. Frie midler handler om mer enn driftsmidler

Det blir fremhevet at den frie forskningen opprettholdes best gjennom strategisk rekruttering og sammenhengende tid til forskning. Dette innebærer varige, planlagte og forutsigbare løsninger.

UiOs fakulteter har en felles oppfatning av at fri forskning ligger i faste vitenskapelige stillinger og i forskningstiden. Det understrekes at det fremste konkurransefortrinn er mulighet for ansettelse i fast vitenskapelig stilling der man fritt kan forfølge sine forskningsinteresser. I tillegg understrekes viktigheten av støtten i form av rekrutteringsstillinger, stimuleringsmidler, vitenskapelig utstyr, laboratorier, teknisk/administrativ støtte og øvrig infrastruktur.

UiO har ca. 1465 vitenskapelige årsverk og 988 rekrutteringsstillinger på egen grunnbevilgning, mens henholdsvis 325 og 530 årsverk er finansiert med eksterne midler. Det settes av 27 millioner kroner årlig sentralt til større forskningsinfrastruktur. Universitetsstyret vedtok i tillegg en satsing på 100 millioner kroner til forskningsinfrastruktur i 2014. I tillegg kommer det som ligger i enhetenes rammer for å ivareta forskningsinfrastruktur, ca. 61 millioner kroner

Småforskordningen ble lagt inn som en del av fakultetenes ramme sammen med midler til mindre forskningsinfrastruktur (klasse 2 og 3). Til sammen utgjorde dette da 77 millioner kroner.

Vedlegg 1 gir som tidligere nevnt oversikt over enhetenes avsetninger til frie midler til forskning. Et oppdatert anslag over frie driftsmidler beløper seg til ca. 100 millioner kroner. Enhetenes tilbakemeldinger viser at det er stor variasjon i hva som tildeles av driftsmidler. Enkeltforskere kan oppleve dette som en utfordring.

Fakultetene opplever ikke mangel på driftsmidler, og kan ikke se at det økonomiske volumet på driftsmidler har gått ned de senere årene. Fakultetene har ikke meldt tilbake om at noen forskere eller forskningsmiljøer faller utenfor tilgang til driftsmidler.

3. Reduserer motivasjon til å søke eksterne midler, særskilt EU

Fakultetene mener forslaget reduserer motivasjonen for å søke finansiering fra EU, et sentralt punkt i UiOs vedtatte årsplan for 2016-2018. Fakultetene har lojalt fulgt oppfordringen fra styret om å støtte og motivere forskere og forskergrupper til å konkurrere internasjonalt. Gjennom ulike tiltak støtter fakultetene opp om fri forskning, eksempelvis til støtteordninger knyttet til eksterne prosjekter som SFF- og ERC-søknader.

4. Betydelige egenandeler i FRIPRO og Fellesløft

Fakultetene fremhever at UiO er allerede en del av et fellesløft, der vi både sentralt og lokalt bidrar med vesentlige egenandeler.

Det ble dessuten fremhevet at det vil bli vanskelig å nyttiggjøre seg en ett-årig satsing. Dekanenes tilbakemeldinger var samstemte.

Bevilgningen fra KD utgjør 75 % av UiOs totale inntekter. De resterende 25 % består for det meste av forskningsbidrag (16 %). I tillegg kommer salgs- og leieinntekter, herunder forskningsoppdrag, med 9 % av de totale inntektene (de rene forskningsoppdragene utgjør 2 %). Dette inntektsbilde

har vært stabilt i perioden 2010-2014. Forholdet mellom kostnader til lønn og drift ligger også på et stabilt nivå over tid ved UiO.

Fakultetene har i perioden 2010-2014 hatt en realvekst på KD-bevilgningen (post 50) på anslagsvis 15%.

Vår vurdering er at det ikke kan trekkes noen konklusjon i retning av at de finansielle vilkårene for forskning har blitt svekket de siste årene.

6. Andre tiltak som ikke ble prioritert i fordelingen for 2016

Bygningsmessige rehabiliteringer

UiO har over flere år økt avsetningene til vedlikehold og utvikling av bygningsmassen. I 2015 har universitetsstyret forhåndsdisponert 465 millioner kroner (inkl. 330 millioner kroner til erverv av NEMKO-bygget) til investeringer. Dette kommer i tillegg til den årlige avsetningen til rehabilitering og vedlikehold på 184 millioner kroner. For 2016 og 2017 er det vedtatt ytterligere hhv 150 millioner kroner og 95 millioner kroner i investeringer gjennom økte forhåndsdisponeringer.

Følgende innspill ble ikke prioritert i fordelingen for 2016:

- Læringscenter i Georg Sverdrups hus: 15 millioner kroner i 2016 og 25 millioner kroner i 2017
- Årlig økning i vedlikeholdssatsing for ikke å forringe dagens standard ytterligere (Niels Treschow, Niels Henrik Abel, Eilert Sundt B): 50 millioner kroner
- Rehabilitering av Fysikkbygningens østfløy: 50 millioner kroner

Utvikling mediekjøp

Som følge av svakere kronekurs, spilte UB inn behov for en varig styrking av mediebudsjettet på 4,5 millioner kroner. UB får en styrking på 2 millioner kroner i kompensasjon i fordelingen for 2016.

For å kunne anskaffe den nødvendige forskningslitteraturen ble det meldt inn et behov om at mediebudsjettet styrkes med 10 millioner kroner per år.

Vi er nå i dialog med UB og kvalitetssikrer nivå og omfang mht til utvikling og fremtidig behov.

7. Oppsummering

Det foreslås ingen omfordeling mellom enhetene inneværende år. Dekanene er delegert myndighet og ansvar til å forvalte de tildelte rammene i tråd med vedtatte føringer og forventninger i disponeringsskrivene. Det forventes at føringene som ble gitt i disponeringsskrivet for 2011 i forbindelse med at øremerkingen av småforskning midlene bortfalt blir oppfylt. Det samme gjelder for bortfall av øremerkinger til forskningsinfrastruktur (utstyrsklasse 2 og 3). Det ble i disponeringsskrivene understreket at selv om disse midlene (22,102 millioner kroner knyttet til småforskning og 54,658 millioner kroner til forskningsinfrastruktur, i tillegg kommer prisjustering i 2012-2015) ikke lenger er øremerket, så har fakultetene ansvar for å ivareta oppgavene som følger med midlene.

Det foreslås i tillegg å gi føringer til fakulteter og tilsvarende enheter om at de innenfor sine disponible rammer må sikre et minstenivå i driftsmidler per vitenskapelig ansatt, tilpasset virksomhetens egenart slik at de får gjennomført sin forskning. Videre foreslås det at fakulteter og tilsvarende enheter ansvar får medfinansiering av mediekjøp og faglitteratur.

Innspillene knyttet til økt satsing på rehabilitering må ses i sammenheng med samlede prioriteringer for fordelingen for 2017.

Når nivået på mediekjøp er avklart, legges det opp til at fakulteter og tilsvarende enheter er ansvarlig for å bidra til finansiering av dette.

Det planlegges en gjennomgang og justering av UiOs finansieringsmodell, bl.a., som følge av den forventede endringen/tilpasningen i nasjonal modell. Eventuelle fremtidige fordelingsmessige endringer må ses i dette lyset.

8. Anbefaling

Fakulteter og tilsvarende enheter beholder lønnsbesparelser 45 millioner kroner i sine rammer, men får føringer for bruk av midlene.

Begrunnelse: Alle enheter under universitetsstyret er rammestyrte. En inndragning av midler midt i et budsjettår ikke er i samsvar med rammestyringsprinsippet som UiO utøver. Det kan bidra til å redusere forutsigbarhet og tillit til rammestyringen.

Forslag til føringer til fakulteter og tilsvarende enheter:

1. Det skal sikres et minstenivå i driftsmidler per vitenskapelig ansatt slik at de får gjennomført sin forskning
2. Fakultetene og tilsvarende enheter skal bidra til medfinansiering av mediekjøp/faglitteratur

Vedlegg:

1. Oppsummering av enhetenes tilbakemeldinger om avsetninger av frie midler til forskning
2. UiOs finansieringsmodell
3. Forskjeller i nasjonal finansiering
4. Pengestrømmer ved UiO
5. Fri prosjektstøtte og ERC-tildelinger ved UiO

Til: Universitetsdirektøren

Dato: 13. juni 2014

Saksbehandler: Marianne Løken/Magnus Otto Rønningen

Midler til fri forskning – tilbakemelding fra fakultetene

På bakgrunn av et notat fra styremedlem Kristian Gundersen om «Fri forskning – hvem har ansvaret?» har vi innhentet informasjon fra fakultetene om deres avsetninger av midler til fri forskning. Notatet fra Kristian Gundersen følger vedlagt.

Hovedspørsmålet til fakultetene var i hvilken grad og hvilket volum (i kroner) har fakultetene/instituttene følgende ordninger:

- Småforsk
- Annum
- Andre typer driftsmidler som går til enkeltforskeres forskning

Bevilgningsnivået for småforsk ble opprettholdt også etter av NFR faset ut småforskordningen i 2010. Øremerkingen av bevilgningen opphørte fra og med fordelingen for 2011. Fakultetenes ansvar for å ivareta oppgavene som følger med overføring av midler ble imidlertid understreket i disponeringsskrivene. Enhetene har et særlig ansvar for å sikre driftsmidler til gode forskere som ikke har driftsmidler fra andre kilder.

Videreføring av småforskmidlene varierer mellom fakultetene. Flere har opprettholdt/økt tildelingsnivået, innretningen kan imidlertid være noe endret. Ved alle fakultetene er det ordninger med driftsmidler. Ved flere av fakultetene er det imidlertid opp til det enkelte institutt å bestemme volum og innretning.

På bakgrunn av tilbakemeldingene fra fakultetene har vi estimert samlet volum som tildeles til driftsmidler ved fakultetene til 80-90 millioner kroner.

Nedenfor gir vi en kort oppsummering av fakultetenes tilbakemeldinger:

TF: Fakultetet gir et fast annumbeløp til vitenskapelige ansatte. Grunnbevilgning til forskningsgrupper. Søkbare forskningsstøttemidler av strategisk karakter (her inngår tidligere småforsk).

JUR: Fakultetet tildeler midler til forskergrupper basert på faktisk forbruk. Instituttene tildeler driftsmidler, med variasjon fra institutt til institutt.

MED: Fakultetet har gitt føringer til instituttene om videreføring av småforskordningen. Tre institutter med noe ulik praksis: *Institutt for medisinske basalfag* fordeler driftsmidler

(stimuleringsmidler) og utstyrsmidler til gruppeledere der det legges vekt på jevn/høy produksjon og avlagte doktorgrader. *Institutt for helse og samfunn* fordeler annum til alle ansatte. Instituttet har også ordninger med insentivbaserte viderefordelinger. *Institutt for klinisk medisin* har faste satser for driftsmidler, med ulike satser for de ulike stillingsgruppene.

HF: Fakultetet har videreført småforskordningen internt på fakultetet. Instituttene har forskjellige avsetninger til forskning og lager sine egne rutiner. Alle instituttene har ordninger for personlige driftsmidler, men beløpene varierer mellom instituttene. Fakultetet har diverse søkbare pottes til forskningsstøtte.

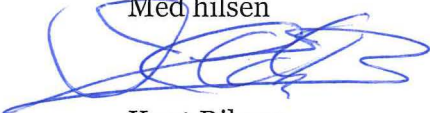
MN: Instituttene har ulik praksis: *Institutt for teoretisk astrofysikk* tildeler midler etter individuelle søknader fra forskere uten prosjektmidler. *Fysisk institutt* gir et beløp til seksjonene som ivaretar enkeltforskernes behov for driftsstøtte. *Institutt for informatikk* gir hver forskergruppe midler fordelt etter en delvis produksjonsbasert nøkkel. *Kjemisk institutt* gir ikke driftsstøtte til individuelle fast vitenskapelige ansatte, men masterstudenter, stipendiater og postdoktorer får årlige tilskudd etter faste satser. *Matematisk institutt* fordeler midler etter søknad til forskere som ikke har driftsmidler fra andre kilder. *Institutt for geofag* fordeler småforskmidler og en fast driftsbevilgning til alle fast vitenskapelige ansatte. *Farmasøytisk institutt* har en annum fordeling av driftsmidler i tillegg til søkbart reisetilskudd. *Institutt for biovitenskap* fordeler et årlig beløp til hver seksjon som viderefordes i tillegg til en produksjonsbasert fordeling.

OD: Fakultetet har opprettholdt nivået på forskningsmidler også etter avviking av småforsk. Annum på samme nivå de siste årene. Fordeler midler til kandidatens hovedveileder samt stimuleringsmidler til forskningsmiljøer per produserte ph.d.-kandidat. Fakultetet har holdt av noen midler i 2014 for å jobbe med forskningsstrategi.

SV: Fakultetet har videreført og økt småforskmidlene. Alle institutter har driftsmidler, og det opp til det enkelte institutt å bestemme volum og innretning. Det er etablert retningslinjer for utlysning og bruk av driftsmidler ved instituttene.

UV: Fakultetet fordeler småforskmidlene etter søknad. Fakultetets tverrgående forskergrupper tildeles driftsmidler basert på forskningskvalitet. Alle institutter har lokale ordninger med flat tildeling av driftsmidler, i tillegg til individuelle insentivmidler.

Med hilsen

Knut Riksen
direktør for virksomhets- og økonomistyring

Vedlegg:

- Notatet «Fri forskning – hvem har ansvaret?»
- Fakultetenes tilbakemeldinger

Finansieringsmodellen

Finansieringsmodellen er et begrep som brukes dels nasjonalt ifm. bevilgningene til universiteter og høyskoler, dels internt ved UiO for å fordele grunnbevilgningen på post 50 videre til fakulteter og tilsvarende enheter. Den interne modellen ved UiO skiller seg fra den nasjonale modellen på to sentrale punkter. Avvikene innebærer at dimensjonering har større plass ved UiO og gir større forutsigbarhet i fagmiljøene:

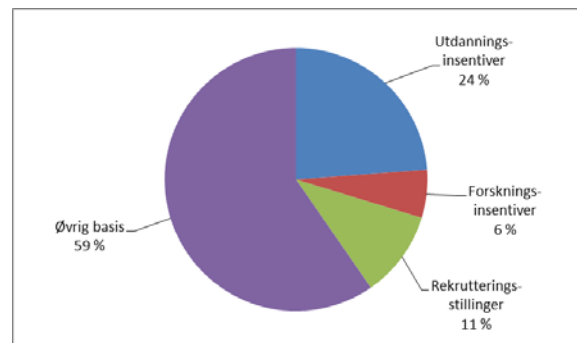
- UiO tar utgangspunkt i et antall studieplasser som dimensjonerende faktor. Forskningsbasert undervisning er det som kjennetegner et universitet, og studieplassbegrepet inneholder både et undervisningselement og den forskningen som ligger til grunn for undervisningen.
- Alle insentiver er regelstyrte, dvs. med faste priser, i den interne fordelingen, men prisene er lavere enn i den nasjonale modellen. Det gir høyere basisfinansiering for fakultetene. Samtidig innebærer regelstyrt uttelling at hvert fakultet bare konkurrerer med seg selv – over tid.

Kunnskapsdepartementet understreker at det nasjonale finansieringssystemet ikke innebærer noen øremerking av midler, men at det er den samlede rammen som skal gi utgangspunkt for prioriteringer innenfor hver enkelt institusjon. Midlene kommer derfor samlet på én post (post 50) og disponeres fritt av institusjonene innenfor de fullmakter og politiske føringer som gjelder.

Det er et system som er videreført også internt ved UiO: Midlene stilles til rådighet for fakulteter og tilsvarende enheter – og så for enheter og fagmiljøer på underliggende nivåer. Hensikten er at drøftingen av hvordan midlene skal prioriteres, i størst mulig grad skal foregå på samme sted som der virksomheten utøves.

Den nasjonale finansieringsmodellen

Modellen består av to hoveddeler – insentiver og basis. Insentivdelen gir uttelling for oppnådde resultater innenfor utdanning og forskning, mens basis uttrykker langsiktige prioriteringer og bl.a. inneholder basisfinansiering for studieplasser samt øremerkede rekrutteringsstillinger. Ser vi på den statlige delen av UH-sektoren, kan finansieringsmodellen skjematisk framstilles slik det er gjort i figuren.¹

Ved UiO utgjør de resultatbaserte midlene samme andel (omtrent 30 %) av den totale bevilgningen som i den nasjonale modellen, men UiOs utdanningsinsentiver utgjør en mindre andel (19 %) og forskningsinsentivene en større (11 %). Den samlede resultatandelen har vært stabil i mange år. Bevilgningen til øremerkede rekrutteringsstillinger ved UiO utgjør mellom 800 og 850 mill. kroner (18 %) som er langt høyere enn tilsvarende andel i den nasjonale modellen og gjør dermed at øremerkingen utgjør en høyere andel ved UiO² enn det som gjelder nasjonalt.

¹ Av total bevilgning til UH-sektoren er litt over 40 % spesifisert gjennom insentiver og øremerkede rekrutteringsstillinger. Hadde departementet også spesifisert antall studieplasser i basis, ville gjennomsiktigheten vært på omtrent 75 %.

² Gjelder også UiB, NTNU og UiT.

Når det gjelder *resultatelementene*³, bygger man på en oppfatning om at resultater skal bety noe for bevilgningsnivået. Hensikten er å forbedre resultatene gjennom økonomiske incentiver. Vedtak skjer med basis i regnearkbaserte modeller. *Basis* utvikles på tradisjonell måte, dvs. som justering av eksisterende rammer. Det dreier seg både om tekniske justeringer og aktivitetsendringer. Det er summen av disse vedtakene som bestemmer budsjettutviklingen for disse komponentene. Slik blir den vesentligste delen av budsjettfordelingen først og fremst historisk basert. Justeringene dreier seg ofte om en ganske liten del av det totale budsjettet.⁴

Fordelingsmodellen ved Universitetet i Oslo

Da den nasjonale finansieringsmodellen ble etablert, ble den også i stor grad videreført internt ved UiO. Flere forhold, bl.a. manglende gjennomsiktighet i basistildelingen, gjorde at universitetsdirektøren i 2006 tok initiativ til en bred gjennomgang av den interne modellen. Arbeidet, som ble ledet av daværende dekan ved SV, Asbjørn Rødseth, leverte sin innstilling i mars 2007.⁵

Universitetsstyrets vedtak om den interne finansieringsmodellen tar utgangspunkt i en todimensjonal forståelse – dels hovedaktiviteter i virksomheten, dels ulike tildelingsmåter når det gjelder viderefordelingen av ordinære midler. Hensikten er å knytte de tildelte midlene til noen overordnede kategorier for å bedre gjennomsiktigheten.

Tildelingsmåte		Basis	Resultater	Satsinger
Hovedaktivitet		3,892 mrd. kr 70 %	0,931 mrd. kr: 19%	0,354 mrd.kr 7%
1,6mrd. 33%	Forskningsbasert utdanning	Studieplasser	Studiepoeng Utveksl. studenter	Lærerstanning Universitetspedagogikk Internasjonaliserings tiltak
1,5 mrd. 31%	Forskning og forskerutdanning	Rekr. stillinger Vit. utstyr	Doktorgrader NFR-/EU-midler Publikasjonspoeng	SFF-støtte Tverrfaglige satsinger Tematiske forskn. satsinger
0,5 mrd. 9%	Samfunnskontakt og samlinger	Museene Bibliotek		REVITA Saving Caseberg Open access
1,3 mrd. 27%	Infrastruktur og sentrale tjenester	IT / sentrale tjenester Drift av bygninger		Tilskottsbeholdning lån Rehabilitering og investering i bygg IT-systemer
Tilpasning 8% - 0,419 mrd. kr		Ikke-definert		UiO-bank - 4%

Det kan for øvrig være verdt å merke seg at basisbevilgningen til kjerneaktivitetene (de to grå bokserne øverst til venstre i figuren) representerer tett oppunder 45 % av samlet bevilgning til UiO.

Hovedaktivitetene i modellen følger av universitetsloven og kan karakteriseres som primæroppgavene (dvs. utdanning, forskning og formidling) + infrastruktur/tjenester. Når det gjelder tildelingsmåter, representerer basis en langsiktig og stabil kjernefinansiering basert på politiske vedtak om dimensjonering, mens resultatkomponenten er en videreføring av akkurat de samme resultatelementene som i den nasjonale modellen. Satsinger er konkrete, styrevedtatte tiltak av midlertidig karakter.⁶ Tallene i figuren tilsvarer enkeltelementenes andel av fordelingen (slik det så ut i 2014).

Forskningsbasert utdanning

Hovedgrepet i den interne modellen er innføringen av studieplasser som dimensjonerende faktor for basistildelingen til forskningsbasert utdanning. Den vesentlige delen av undervisningen gis av lærere som er aktive forskere, ansatt i stillinger med like deler forskning og undervisning i arbeidsoppgavene. Tildeling av midler til utdanning forutsetter derfor også tildeling av midler til forskning.

³ Utdanningsincentivene gis med en åpen budsjettamme, dvs. en regelstyrt ordning der endelig budsjettamme blir et resultat av regelanvendelsen. Når det gjelder forskningsincentivene, derimot, er rammen gitt på forhånd. Bevilgningene øker derfor ikke med økende "produksjon", men prisene per resultatenheter synker. Dette kalles en lukket budsjettamme.

⁴ Denne budsjetteringsformen er tradisjonell for offentlig virksomhet og kalles inkrementell.

⁵ Se http://www.uio.no/for_ansatte/arbeidsstotte/okonomi/Fordeling/intern-finansieringsmodell/Finansieringsmodellutvalgets%20sluttrapport.pdf

⁶ Satsingene som er nevnt i figuren, er tatt med som eksempler; det finnes flere/andre satsinger enn de som er nevnt.

I tillegg til studieplasser er det identifisert enkelte andre delkomponenter i basisdelen av forskningsbasert utdanning:

- Faglig bredde er universitetets eget ansvar, iflg. departementet. Dette hensynet er svært vanskelig å ivareta i en modell, men språkfagene ved Det humanistiske fakultet er del av modellen.
- Både medisins- og odontologiutdanningen har et betydelig klinisk innslag. Mens klinikkene i medisinstudiet ligger utenfor UiOs organisasjon (dvs. universitetssykehusene), er klinikken i odontologiutdanningen en integrert del av UiO. Samtidig er begge utdanninger finansiert likt i departementets nasjonale modell. På dette grunnlaget var det behov for å identifisere et eget klinikktilskudd til Det odontologiske fakultet.

Den resultatbaserte tildelingsmåten innenfor forskningsbasert utdanning inneholder de samme elementene som utdanningsinsentivene i den nasjonale modellen, dvs. studiepoeng og utvekslingsstudenter. Internt ved UiO er prisene skalert ned for å minske resultatavhengigheten. Fakultetenes basiskomponent er tilsvarende høyere. Dette er ment å minske risikoen for svingende inntekter, samtidig som insentivvirkningene er ivaretatt. I tillegg midles resultatene over 3 år for å glatte ut forskjellene fra år til år.

Forskning og forskerutdanning

Selv om mye av forskningen er inkludert i studieplassbegrepet, er det behov for å kunne tildele midler med særskilt forskningsmessig begrunnelse. Basisdelen av denne komponenten består av følgende elementer:

- Øremerket tildeling til rekrutteringsstillinger, dvs. stipendiater og postdoktorer, med samme antall som er tildelt fra KD i den ordinære bevilgningen.
- En avsetning til vitenskapelig utstyr.
- Øremerket tildeling til regionale forskningsetiske komiteer innenfor helsefagene.
- En grunntildeling til eksperimentell infrastruktur basert på én fast sum pr. institutt ved UiO der hoveddelen av virksomheten er av eksperimentell karakter.

Universitetet har etablert noen sentre som er direkte tilknyttet Universitetsstyret. Disse inngår også i komponenten "forskning og forskerutdanning".

Resultatelementene under "forskning og forskerutdanning" er de samme som i den nasjonale modellen. Elementene håndteres imidlertid på enkelte punkter en del annerledes internt ved UiO enn det departementets modell legger opp til: UiO har regelstyrte ordninger, dvs. faste priser, for alle resultatelementer – noe som gir en viktig forutsigbarhet for fagmiljøene (se neste avsnitt). Det medfører imidlertid en viss finansiell risiko siden KDs tildelingskriterier er annerledes. Dessuten, i likhet med utdanningsinsentivene, skjer tildelingene etter gjennomsnittsberegninger for de tre siste tilgjengelige år for å jevne ut tilfeldige svingninger.

De nasjonale forskningsinsentivene innebærer mindre grad av forutsigbarhet og inntektsmuligheter enn utdanningskomponenten – dette fordi potten er forhåndsdefinert og dermed er andre universiteters/høyskolars resultater like betydningsfulle for fordelingen av potten som egne resultater. Dette siste er da også mye av begrunnelsen for at UiO når det gjelder videreføringen internt har lagt opp til en ordning med faste priser. Det betyr da at fakulteter og tilsvarende enheter sammenliknes *med seg selv* over tid og ikke med hverandre.

Samfunnskontakt og samlinger

Dette punktet gjelder museene og biblioteket. Universitetets finansieringsmodellutvalg drøftet om det var mulig å etablere noen tildelingskriterier for disse delene av virksomheten. Man kom ikke fram til slike kriterier. Det innebærer derfor at de virksomhetene som inngår i denne delen av modellen, får en tildeling som er basert på historiske rammer – en tradisjonell, inkrementell praksis. Det er heller ikke etablert resultatelementer her.

Andre elementer

Den sentrale administrasjonen inkl. fellestiltak samt IT-tjenestene budsjetteres på tradisjonelt, inkrementelt vis. Når det gjelder arealbruken er det etablert (fra 2009) en reell internhusleieordning. "Reell" i denne sammenhengen betyr at det er etablert et skille mht. hvordan enhetene får midler og selve betalingen for arealbruken. Basistildelingene inkluderer midler til husleie, mens betalingen skjer på grunnlag av det antall kvadratmetre man disponerer.

Etter at tildelingen til fakultetene forsøksvis er forklart på grunnlag av komponentene ovenfor, gjenstår det imidlertid en uforklart rest. Denne resten, kalt tilpasningspotten, gir en mulighet til å overstyre modellens automatikk. Dette gjelder særlig for basistildelingene der endret dimensjonering i utgangspunktet er ment å gi endret tildeling av midler. Styret kan imidlertid bestemme at endret dimensjonering ikke skal ha økonomiske konsekvenser, og tilpasningspotten er da det modellelementet som ivaretar den tekniske muligheten til å gjøre det.

Satsingene i UiOs interne finansieringsmodell er av midlertidig karakter og begrenset til 180 mill. kroner på årsbasis (2015-tall). Gamle satsinger som utfases, gir rom for nye satsinger.

Summen av ubrukte midler i fagmiljøene og på sentralt hold utgjør hvert år et betydelig beløp. Både fordi det ligger en viss politisk risiko vedr. store beløp i ubrukte midler og fordi UiO har mange uløste oppgaver når det gjelder bygninger og andre investeringer, er det innført en ordning med såkalte *forhåndsdisponeringer*. Ordningen innebærer at universitetets styre «låner» av de ubrukte midlene til denne typen tiltak og «betaler tilbake» av kommende års bevilgninger.

Avslutning

Finansieringsmodellen fordeler inntekter. Kostnader er noe annet. Det er f.eks. ikke slik at midlene i utdanningskomponenten skal brukes til undervisning. Med unntak for rekrutteringsstillingene representerer finansieringsmodellen ingen øremerking av ressurser eller prioritering av aktiviteter. Fakultetenes og enhetenes prioriteringer skjer innenfor den samlede rammen, og finansieringsmodellen erstatter derfor ikke den politiske prosessen rundt fordelings- og planleggingsarbeidet. Samtidig er det viktig at insentivvirkningene videreføres.

UiOs interne fordelingsmodell skiller seg fra den nasjonale modellen på to måter:

- a) For det første innebærer fordelingsmodellen en mer systematisk tilnærming til dimensjonerende elementer (bl.a. studieplasser, eksperimentell infrastruktur og faglig bredde).
- b) For det andre gis alle insentiver med faste priser. Det innebærer både større forutsigbarhet og hindrer konkurranse mellom enheter med svært ulik praksis, f.eks. når det gjelder studieorganisering eller vitenskapelig publisering – enhetene konkurrerer med seg selv over tid.

Forskjeller i nasjonal finansiering

Én mulig forklaring på hvorfor noen institusjoner gjør det bedre i EUs rammeprogrammer for forskning enn UiO, handler om ulikhet i finansieringsordninger vedrørende den enkelte institusjon. Noen (les: Norge/UiO) har gode offentlige betingelser preget av langsiktighet, mens andre institusjoner er mye mer konkurranseutsatt. Det gir en større motivasjon hos disse til å søke ekstern, konkurranseutsatt finansiering.

Det er for det første ikke opplagt at sammenhengene er så enkle som antydnet ovenfor. For det andre kan vi undersøke hvor store forskjellene er landene imellom. Det er det vi gjør nedenfor. Da er tanke måten denne:

- Alle institusjoner har en blanding av offentlige bevilgninger og eksterne inntekter. De eksterne anses å være konkurranseutsatt.
- Det er imidlertid også slik at deler av den offentlige bevilgningen kan være konkurranseutsatt gjennom ulike former for insentivordninger.
- Eventuelle skolepenger representerer naturligvis alltid en form for konkurransearena.

Tall og synspunkter er basert på et materiale som KD samlet inn og stilte til rådighet for ekspertgruppa for finansiering som avga sin rapport 7. januar 2015.

Norge

Forholdet mellom grunnfinansiering og ekstern finansiering er i gjennomsnitt 79/21. I tillegg er grunnbevilgningen (den offentlige direktebevilgningen) sammensatt 70/30 når det gjelder forholdet mellom en langsiktig basis og resultatbaserte insentiver. Summert gir dette et forholdstall mellom langsiktig basis og konkurranse på **56/44** – noe nær 50/50 for UiO og UiB.

Danmark

Forholdet mellom offentlig grunnbevilgning og eksterne midler er 60/40. Den offentlige grunnbevilgningen er delt 50/50 mht. forholdet mellom langsiktig basis og insentivordninger. Summert gir dette et forholdstall mellom langsiktig basis og konkurranse på **30/70**.

Sverige

Forholdet mellom offentlig grunnbevilgning og eksterne midler er 63/37. Den offentlige grunnbevilgningen er delt 64/36 mht. forholdet mellom langsiktig basis og insentivordninger. Summert gir dette et forholdstall mellom langsiktig basis og konkurranse på **43/57**.

Finland

Forholdet mellom offentlig grunnbevilgning og eksterne midler er 65/35. Den offentlige grunnbevilgningen er delt 42/58 mht. forholdet mellom langsiktig basis og insentivordninger. Summert gir dette et forholdstall mellom langsiktig basis og konkurranse på **27/73**.

Nederland

Forholdet mellom offentlig grunnbevilgning og eksterne midler er 60/40. Den offentlige grunnbevilgningen er delt 52/48 mht. forholdet mellom langsiktig basis og insentivordninger – her er også skolepenger hensyntatt. Summert gir dette et forholdstall mellom langsiktig basis og konkurranse på **31/69**.

Sveits

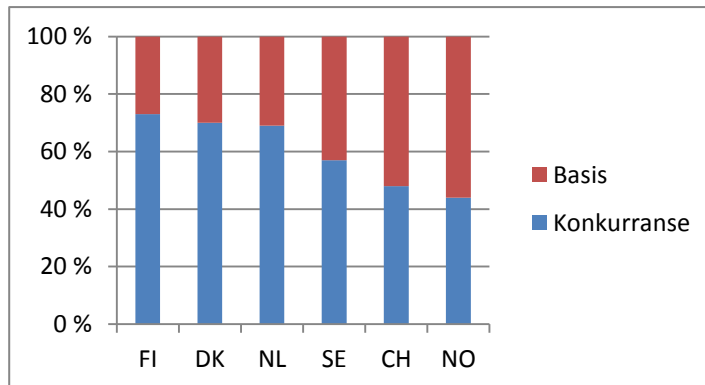
Forholdet mellom offentlig grunnbevilgning og eksterne midler er 72/28. Den offentlige grunnbevilgningen er delt 72/28 mht. forholdet mellom langsiktig basis og insentivordninger. Summert gir dette et forholdstall mellom langsiktig basis og konkurranse på **52/48**.

Storbritannia

Data mangler, men antakeligvis er Storbritannia det landet som har den største konkurransebaserte delen av landene som er omtalt er, spesielt sett i lys av hvor stor andel er finansiert gjennom skolepenger.

I Norge er noe under halvparten av samlede midler konkurranseutsatt. Tilsvarende situasjon gjelder i Sveits. Sverige har noe over halvparten av midler basert på konkurranse. I Danmark, Finland og Nederland er noe over 2/3 av alle midler konkurranseutsatt. Norge skiller seg fra øvrige land på flere måter.

Nasjonal oversikt basis- og konkurransebasert finansiering

1. Nederland har skolepenger i en viss (liten) grad; Storbritannia har det i stor grad. Ingen av de andre landene har skolepenger.
2. Danmark/Sverige har et større mangfold av finansieringsmekanismer sammenliknet med Norge, jf. private fond som Carlsberg og Wallenberg.
3. Norge har en stor frittstående instituttsektor som i Danmark/Sverige i stor grad er en del av universitetssektoren. Vi ser da også en betydelig større andel offentlige konkurransemidler til universitetene i Danmark/Sverige enn i Norge.
4. I Norge utgjør resultatinsentivene 30 % av den offentlige grunnbevilgningen (post 50). Tilsvarende tall i Danmark er omtrent 50 og i Finland enda høyere.

I en vurdering av et lands FoU-innsats finnes det ulike nøkkeltall: ¹

- Når det gjelder FoU-utgifter som andel av et lands bruttonasjonalprodukt (BNP) ligger Norge lavt – primært av strukturelle årsaker: Høyt BNP og lav forskningsinnsats i næringslivet.
- FoU-utgifter per innbygger tegner et noe annet bilde: Norge ligger ca. 20 % over OECD-snittet og nesten 50 % over EU-snittet, men lavere enn Sverige, Finland og Danmark.
- Ser vi derimot på *offentlige* FoU-utgifter som andel av totale FoU-utgifter, ligger Norges 46 % langt over tilsvarende andel i OECD, EU og Norden.

¹ Tall for 2013. Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer, Forskningsrådet, NIFU, SSB, Oslo, 2015: Tabell for nøkkelindikatorer, side 10.

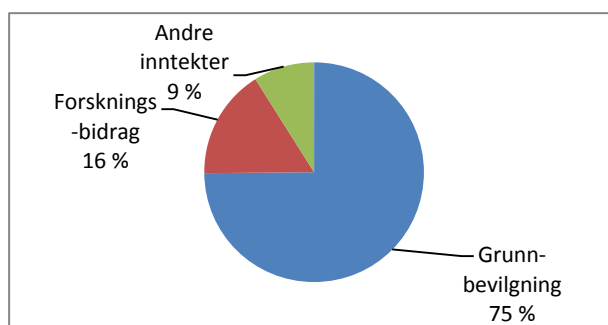
Pengestrømmer ved Universitetet i Oslo

I dette notatet gir vi noen fakta når det gjelder finansieringen av forskning i Norge generelt og ved UiO spesielt, men også med et lite blikk på internasjonale forhold.

- Offentlig finansiert forskning i Norge følger en to-sporsmodell: Dels handler det om grunnbevilgninger til forskningsutførende institusjoner (som UiO), dels om konkurransebaserte mekanismer (først og fremst gjennom Forskningsrådet). Grunnbevilgningene til institusjoner utgjør langt den største andelen.
- Det er stor oppmerksomhet omkring et lands forskningsandel, målt mot brutto nasjonalprodukt (BNP). Norge ligger ikke spesielt høyt, noe som skyldes strukturelle forhold (høyt BNP, få store bedrifter). Derimot er Norge helt i teten når det gjelder offentlige bevilgninger til forskning.
- Ser vi på Norden spesielt, utføres norsk forskning i universitets- og høyskolesektoren i langt større grad enn det som gjelder for Danmark, Sverige og Finland.¹

Grunnbevilgningen

Bevilgningsandelen (grunnbevilgningen) av tilgjengelige midler ved UiO utgjør 75 %, beregnet som gjennomsnitt for de fem årene 2010-2014. De resterende 25 % består for det meste av forskningsbidrag, som utgjør 16 prosentpoeng av de 25. I tillegg kommer salgs- og leieinntekter, herunder forskningsoppdrag, med 9 % av de totale inntektene (de rene forskningsoppdragene utgjør 2 %).²

Hvem bestemmer bruken av midlene?

Grunnbevilgningen (post 50) vedtas i Stortinget og fordeles nedover i systemet (top-down) og brukes i stor grad til fastlønn/infrastruktur samt undervisning og grunnleggende forskning. De eksterne midlene til forskning er preget av søknadsprosesser fra faggrupper eller enkeltforskere med tildeling etter konkurranse (bottom-up). Ulikheten i pengestrømmer har betydning for hvilket «eierskap» den enkelte vitenskapelig ansatte har til midlene: Mens bruken av grunnbevilgningen bestemmes i mange ledd, men til syvende og sist gjennom lokalt forankrede prosesser (se avsnittet nedenfor), vil det for de eksterne midlenes del i større grad være forventninger om disposisjonsrett på gruppe- eller individnivå. For øvrig er det også et sentralt poeng at eksterne midler til forskning utløser behov for egenandeler som i stor grad dekkes innenfor grunnbevilgningen.

Grunnbevilgningen beregnes vha. en nasjonal finansieringsmodell – se eget notat – og fordeles av Universitetsstyret til underliggende enheter. Også internt ved UiO eksisterer det en fordelingsmodell. Denne interne modellen har mekanismer som styret kan anvende for en overordnet dimensjonering

¹ Se figur 1.1.9 (side 21) i den siste (2015) indikatorrapporten om det norske forsknings- og innovasjonssystemet – et samarbeid mellom NIFU, SSB og Forskningsrådet.

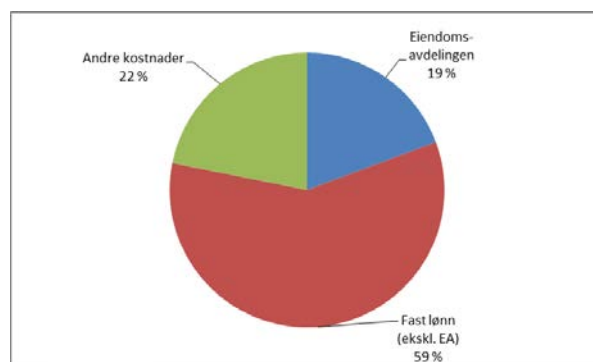
² Forskjellen på forskningsbidrag og forskningsoppdrag – begge deler er eksterne midler – handler om følgende: Forskningsbidrag kan ses på som tilskudd til eksisterende forskning der fagmiljøene stiller med egenandeler i form av arbeidstid, tekniske og administrative tjenester samt infrastruktur. Forskningsoppdrag er salg av tjenester og skal som minimum være fullfinansiert.

av universitetets virksomhet, og i tillegg finnes det noen midler til konkrete satsinger. Hovedprinsippet er ellers at så mye som mulig av midlene stilles til rådighet for fakulteter og fagmiljøer slik at prioriteringen når det gjelder disponeringen av ressursene skjer så nært den utøvende virksomheten som mulig. Andre institusjoner i universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren) håndterer dette noe annerledes ved at de har tradisjoner for mer sentral styring.

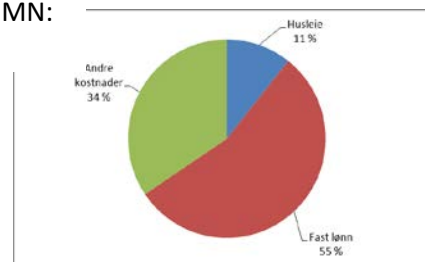
Forholdet mellom sentral styring og lokal disponeringsfrihet er verken gitt én gang for alle eller uavhengig av interessenmotsetninger. Fram til midten av 1980-tallet styrte departementet ressurstilDELingen gjennom et antall stillingshjemler samt budsjettering av driftsutgifter til bygninger. Det systemet ble erstattet av mål- og resultatstyring der overordnet nivå setter mål og gir signaler om prioriteringer, mens underliggende nivåer bestemmer hvordan målene skal oppnås. Det gir lokal frihet til å bestemme aktiviteter.

Vi vet mye om *innsatsfaktorene* ved UiO. Figuren til høyre viser gjennomsnittet av kostnadstall for de fem årene 2010-2014 sortert på enkelte grove kostnadskategorier. Tallene gjelder all virksomhet, dvs. summen av grunnbevilgning og eksterne midler. Figuren viser først og fremst hvilken dominerende plass lønnskostnadene³ har i det overordnede kostnadsbildet. Kostnadsfordelingen er svært stabil i de fem årene (2010-2014) som er undersøkt.

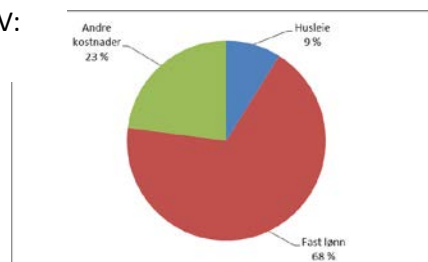
Ser man all lønn under ett, utgjør dette i så fall 63 % av all ressursbruk ved UiO. Tilsvarende andel ved Norges naturvitenskapelige universitet er den samme og ved Uppsala universitet 64.⁴

MN:

Vi har også funnet fram tall for innsatsfaktorer for de to fakultetene Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MN) og Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV). Lønnsandelen av ressursbruken er det som er ulikt. Også på fakultetsnivå er tallene stabile over tid.

SV:

Når det gjelder ressursbruk vedr. *aktiviteter* (forskning, utdanning, osv.) eller *resultater* (studiepoeng, forskningspublikasjoner, etc.), finnes det ikke lett tilgjengelige data av god kvalitet. NIFU beregner imidlertid FoU-andel av samlede kostnader, dvs. ressursbruk til aktiviteten forskning. I siste indikatorrapport⁵ framkommer det at FoU-utgifter ved UiO var på 3,4 mrd. kroner i 2013. Regnskapet samme år viser totale inntekter på 6,8 mrd. kroner. Dette innebærer dermed at ganske nøyaktig 50 % av ressursene ved UiO brukes på forskning (og tilhørende støttetjenester).

³ Med 'fast lønn' menes lønn i fast organiserte stillinger. Det må ikke forveksles med forholdet mellom fast og midlertidig ansettelse. Fast organiserte stillinger kan ha begge typer tilsetningsforhold.

⁴ Tallene er hentet fra de respektive institusjoners årsrapport for 2014.

⁵ Tall for 2013. Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer, Forskningsrådet, NIFU, SSB, Oslo, 2015: Tabell A-7 som befinner seg på Forskningsrådets nettsider (www.forskningsradet.no/indikatorrapporten).

Fri prosjektstøtte og ERC-tildelinger ved UiO – Utviklingstrekk og komparative sammenligninger med NTNU og UiB

I dette notatet redegjøres det for utvikling og omfang av frie midler innenfor Forskningsrådets program «Fri prosjektstøtte» og «ERC» (EUs rammeprogram).

Til sammen ble det delt ut 1,07 milliarder til Fri prosjektstøtte i 2014, noe som utgjør nesten en fordobling siden 2009.¹ De siste årene har det pågått et omfattende arbeid ved Forskningsrådet for å videreutvikle FRIPRO. Blant annet med en sterkere vektlegging av dristighet og faglig fornyelse, nye vurderingskriterier og to nye søknadstyper - unge forskertalenter og FRIPRO mobilitetsstipend.² Videre understreker Forskningsrådets nye strategi, *Forskning for innovasjon og bærekraft*, at det skal finnes midler til fri forskning innen hvert program (eksempelvis IKT, MILJØ2015).³

Universitetene har en svært ulik profil knyttet til bevilgninger fordelt på Forskningsrådets hovedaktiviteter. Som man ser av figur 1 i vedlegget, utgjør Fri prosjektstøtte en stor andel av UiOs og UiBs totale finansiering fra Forskningsrådet. For UiO har bevilgningen fra Forskningsrådet til Fri prosjektstøtte de siste årene i gjennomsnitt ligget på i overkant av 35% av total bevilgning. Tilsvarende er UiBs gjennomsnittlige andel 35% og NTNU rett i overkant av 20%. Ved UiO har andelen Fri prosjektstøtte av total bevilgning økt fra 25% i 2010 til 37% i 2014.⁴

Gjennomsnittlig tilslagsprosent ved UiO de tre seneste årene er 15,8%, på linje med NTNU og godt over UiB (se tabell 2). Som et resultat av Fellesløftet i 2014, økte tilslagsprosenten hos universitetene, for UiO innebar det en tilslagsprosent på 21% (17% ved NTNU og 15% UiB).

For å gjøre en reell sammenligning som tar hensyn til ulikhet i antall ansatte, har vi laget en oversikt med utgangspunkt i årsverk i knyttet til UF-stillinger ved UiO, UiB og NTNU.⁵ Som vist i tabell 3, henter UiO klart mest midler innen Fri prosjektstøtte per UF-stilling av de tre universitetene. Vi har gjort en lignende sammenligning for ERC, men benyttet tallmateriale for hele Syvende rammeprogram (7RP) for å kunne gi et bredere sammenligningsgrunnlag (se tabell 5). Også for ERC henter UiOs forsker klart mest midler per UF-stilling, med en gjennomsnittlig innvilgelsesprosent på 11,4% (se tabell 4).

Faktaboks fri prosjektstøtte/ERC ved UiO:

- Fri prosjektstøtte utgjør i overkant av 35% av total bevilgning fra Forskningsrådet
- Ved UiO har andelen Fri prosjektstøtte av total bevilgning økt fra 25% i 2010 til 37% i 2014.
- For årene 2012-2014 er gjennomsnittlig tilslagsprosent for fri prosjektstøtte på 15,8% (21% i 2014)
- UiO henter årlig (snitt 2012-2014) kr 137 246 per UF-stilling innen fri prosjektstøtte
- UiO henter årlig (snitt 2007-2013) kr 27 708 per UF-stilling innen ERC

¹ <http://www.uniforum.uio.no/nyheter/2014/12/over-en-milliard-til-frie-forskningsprosjekt.html>

² <http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadname1=Content-Disposition%3A&blobheadvalue1=+attachment%3B+filename%3D%22FRIPRO-nettsideneienpdf-april2015-versjon1.0.pdf%22&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1274506551173&ssbinary=true>

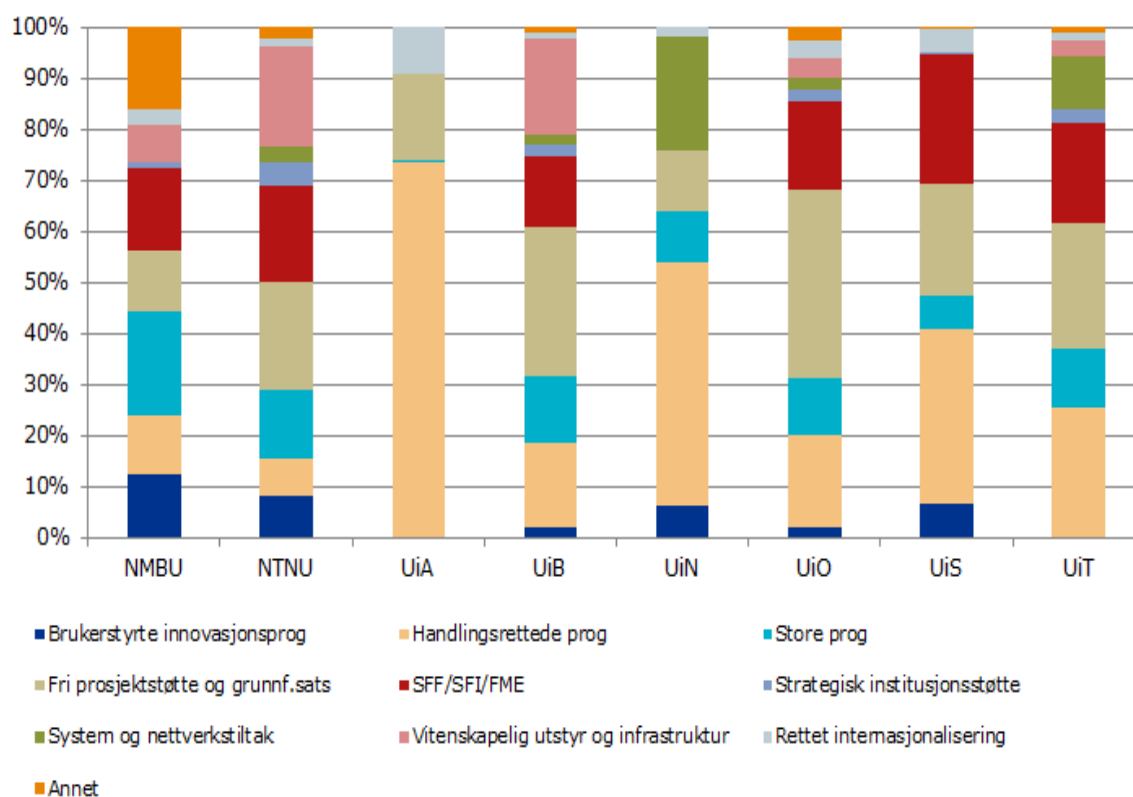
³ «Forskningsrådet må arbeide for mer åpne tematiske programsatsinger med færre føringer og større rom for grunnleggende forskning...», s. 16. http://www.forskningsradet.no/no/Politikk_og_strategi/1174991909191

⁴ Forskningsrådet i tall, 2012, 2013 og 2014.

⁵ Målestokken her er de såkalte 'Undervisnings- og forskningsstillinger' i Database for høyere utdanning (DBH) (UF = Professor, 1.amanuensis, amanuensis, forsker, univ.lektor, førstelektor og forskningssjef)

Vedlegg:

Figur 1. Forskningsrådets bevilgninger til universitetene fordelt på hovedaktiviteter. Prosent i 2014.

Tabell 1: Forskningsrådets bevilgninger til universitetene fordelt på hovedaktiviteter.

	NMBU	NTNU	UiA	UiB	UiN	UiO	UiS	UiT	Sum:
Brukerstyrte	25,1	48,6		8,6	1,4	15,6	2,6		101,8
Handlingsret	23,6	44,6	8,1	74,6	10,3	137,8	13,3	48,6	360,8
Store prog	41,9	80,5	0,1	59,2	2,2	86,4	2,4	21,4	294,1
Fri prosjektsl	23,9	126,7	1,9	132,3	2,5	284,0	8,5	47,2	627,0
SFF/SFI/FME	33,2	112,6		62,1		133,0	10,0	37,3	388,2
Strategisk in:	1,8	27,3		9,0		17,3	0,1	5,2	60,7
System og nettverkstiltak		17,4		9,3	4,9	19,1		19,5	70,1
Vitenskapeli	15,5	119,0		85,4		28,6		5,9	254,5
Rettet intern	6,3	8,5	1,0	5,3	0,4	28,3	1,8	2,8	54,3
Annet	32,2	12,9		3,8		18,7	0,1	1,8	69,4
Sum:	203,5	598,2	11,0	449,5	21,6	768,8	38,8	189,7	2 281,0

Kilde tabell 1 og figur 2 – «Forskningsrådet i tall, 2014»

Tabell 2: Antall søknader og gjennomsnittlig innvilgelsesprosent 2012-2014, for UiO, UiB og NTNU

	Antall søknader	Antall bevilget	Innvilgelsesprosent
UiO	1086	172	15,8 %
UiB	498	52	10,4 %
NTNU	452	74	16,4 %

Tabell 3: Gjennomsnittlig bevilgning per UF-stilling i perioden 2012-2014

	Gjennomsnitt bevilgning	Gjennomsnitt UF-stilling	Gjennomsnitt bevilgning per UF
UiO	kr 232 810 667	1696,3	kr 137 246
UiB	kr 115 057 333	1121,9	kr 102 556
NTNU	kr 89 881 667	1442,93	kr 62 291

Kilde tabell 2 og 3: Grunnlagsdata fra Forskningsrådet, bearbeidet i VØS

Tabell 4: ERC - Antall søknader, bevilgete prosjekter og innvilgelsesprosent for ERC i 7. rammeprogram (2007-2013)⁶

	Antall søknader	Antall bevilget	Innvilgelsesprosent
UiO	219	25	11,4%
UiB	119	9	7,6%
NTNU	75	9	12,0%

UiO sendte desidert flest søknader, og med relativt høy tilslagsprosent dermed også et høyt antall prosjekter. Tallene er imidlertid små, og vil dermed variere my fra år til år.

Tabell 5: ERC - Gjennomsnittlig bevilgning per UF-stilling i 7. rammeprogram (2007-2013)⁷

	Gjennomsnitt bevilgning	Gjennomsnitt UF-stilling	Gjennomsnitt bevilgning per UF
UiO	kr 46 328 253	1672	kr 27 708
UiB	kr 23 864 774	1079,4	kr 22 109
NTNU	kr 20 055 106	1373	kr 14 607

Kilde tabell 4 og 5: eCordadata, bearbeidet av EU-kontoret i Fagstøtte

Det er ikke nødvendigvis samsvar mellom gjennomsnittlig bevilgning pr UF stilling er og antall prosjekter. Et høyt antall ERC Advanced Grant prosjekter vil gi mer midler enn et tilsvarende antall ERC Starting Grant prosjekter ettersom bevilgningen er høyere. Sammenlignet med UiO og NTNU har UiB en betydelig større andel Advanced Grant prosjekter. UiB har derfor høyere bevilgning pr prosjekt, men til tross for det har UiO klart størst gjennomsnittlig bevilgning per UF-stilling.

⁶ For ERC er tallene for hele 7. rammeprogram brukt pga. av datagrunnlaget og tallenes størrelse.

⁷ En vekslingskurs på 8 er brukt for å regne om bevilgningene fra euro til norske kroner.